

Helsinki, 13.10.2021

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Asia: Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkisen sidosryhmätilaisuus lääkeasioiden kehittämisestä

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 200 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

erityisasiantuntija Päivi Opari, SOSTE, paivi.opari@soste.fi, 040 588 6154

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n esille nostamia asioita:

- Vuosi sitten ministeri Aino-Kaisa Pekosen sidosryhmätilaisuudessa käynnistynyt eri toimijoiden yhteinen lääkeasioiden kehittämistyö on tänä vuonna saanut tuekseen resursseja ja rakenteita, joihin kiinnittyneenä työ on lähtenyt etenemään. Lääkeasioiden tiekartan mukaisen etenemisen varmistamiseksi on tärkeää, että **lääkeasioiden uudistamisen toimeenpanoon suunnataan riittävästi resursseja** koko kolmelle hallituskaudelle ulottuvan kehittämisprosessin ajan.
- Alkuvaiheessa työ on keskittynyt pitkälti erilaisten selvitysten tekemiseen ja tietopohjan vahvistamiseen. Lääkehuollon uudistamisen tehtäväkenttä on laaja ja mahdollisesti on tarpeen tehdä monenlaisia, osin isojaakin muutoksia järjestelmään. Selvitykset tukevat tätä työtä. Nyt on varmistettu hyvät edellytykset etenemiselle ja **on aika lähteä ripeästi etenemään varsinaisessa uudistamistyössä.**
- **Isot uudistukset vaativat toimijakentän yhteistä keskustelua ja työstämistä**, jotta löydetään toimivat ratkaisut, joihin kaikki voivat sitoutua. Voimavarat tulee suunnata asioihin, joissa on haasteita ja jotka edesauttavat yhdenvertaisen lääkehoidon toteuttamista nyt ja tulevaisuuden yhteiskunnassa.
- Lääkehoito onnistuu vain, kun lääkkeen käyttäjä on sitoutunut siihen eli lääkkeen käyttäjä on lääkehoidon keskeinen kumppani. Siksi myös **kehittämistyötä tulee tehdä niin, että potilasjärjestöt ja lääkkeenkäyttäjät ovat siinä mukana.** Lääkkeen käyttäjien osallisuudesta on olemassa hyviä esimerkkejä, kuten apteekkipalvelujen kehittämistä koskenut VN TEAS -selvitys viime keväältä. Siinä ihmisiltä kysyttiin, mitä he asiakkaina toivovat apteekkipalveluilta.
- Lääkeasioiden uudistamista viedään eteenpäin kolmessa eri kokonaisuudessa ja niitä varten perustetussa jaoksessa: 1) Lääkehuollon ohjaus ja rahoitus 2) tiedonhallinta ja digitaaliset työkalut ja 3) apteekkitalous ja lääkkeiden jakelu. Jokainen kokonaisuus on tärkeä ja niillä on liittymäpintoja toisiinsa.
- Yksi tärkeimmistä kehitettävistä kokonaisuuksista on lääkehuollon ohjauksen ja rahoituksen kehittäminen. Lääkehuolto on osa terveydenhuoltoa ja sen **tulee kytkeytyä nykyistä tiiviimmin sote-palveluihin.** Sote-uudistuksesta on aikataulut ja askelmerkit olemassa. Sote-kokonaisuuteen ja ohjauksen ja rahoituksen kehittämiseen liittyy myös monikanavarahoituksen purkamisessa tehtävät ratkaisut. Asian käsittely on vielä kesken parlamentaarisessa ryhmässä.
- SOSTE katsoo, että lääkekorvausten osalta rahoituksen monikanavaisuuden purkamisen yhteydessä tulisi **korjata yhdenvertaisuus- ja kannustinongelmia aiheuttavat erot avo- ja laitoshoidon korvauskäytäntöjen ja sääntelyn osalta.** Potilaan taloudelliseen asemaan ei pitäisi vaikuttaa se, määrätäänkö lääkitys hänelle kotiin vai annostellaanko se terveydenhuollon yksikössä, kuten nyt on tilanne.

- SOSTE pitää monikanavarahoituksen osalta perustelluimpana etenemistapana mallia, jossa **hyvinvointialueille tulisi sekä rahoitus- että järjestämisvastuu**. Malli tulisi toteuttaa siten, että hyvinvointialueilla olisi kokonaisvastuu kaikista alueen asukkaiden lääkkeistä. Kun hyvinvointialueilla olisi vastuu lääkkeiden lisäksi myös terveydenhuollon matkoista ja sote-palveluista, vastuu ihmisen hoidon kokonaisuudesta olisi yhdellä taholla. Tämä voisi edistää myös **sairauskustannusten yhteisen maksukaton luomista**, joka on ollut SOSTEn ja monien potilasjärjestöjen pitkäaikainen tavoite.
- SOSTE näkee, että valtakunnallista lääkekorvausjärjestelmää tarvitaan edelleen takaamaan yhdenvertaisuus, mutta järjestelmä voi olla toisenlainen kuin nykyinen. Potilasjärjestöt ovat pitkään toivoneet, että selvitetään **mahdollisuutta siirtyä nykyisestä sairausperusteisesta järjestelmästä kustannusperusteiseen järjestelmään**. Tällöin lääkekorvaukset määräytyisivät lääkkeestä maksettavan hinnan mukaisesti, eikä eri sairauksia jouduttaisi arvottamaan keskenään. Tämä olisi iso periaatteellinen muutos järjestelmään, mutta sillä päästäisiin lääkkeenkäyttäjän kannalta yhdenvertaisempaan malliin. Nyt jos koskaan pitäisi olla valmiutta tehdä rakenteisiin isompia muutoksia.
- Lääkeasioiden uudistus toteuttaa tavoitetta rationaalisen lääkehoidon vahvistamisesta. Lääkkeiden järjestyvä käyttö tarkoittaa käytännössä sitä, että ihmiset saavat tarvitsemansa lääkehoidon oikea-aikaisesti ja kohtuullisin kustannuksin. **Tavoitteena pitää olla sairastavien ihmisten maksurasituksen alentaminen**. On laajasti tunnustettu tosiasia, että potilaiden maksuosuudet ovat Suomessa huomattavan korkeita. Kun erilaisilla muutos- ja tehostamistoimilla haetaan kustannusten hallintaa ja säästötoimena potilaita haastetaan vaihtamaan biologiset lääkkeensä biosimilaareihin, osa saavutettavasta taloudellisesta hyödyistä tulee ohjata ihmisten omavastuiden alentamiseen. Samoin ihmisillä pitää olla mahdollisuus saada myös uusia lääkehoitoja käyttöön yhdenvertaisesti.
- Lääkehuollon kehittämisen osalta on samanlainen tilanne kuin sote-uudistuksessa eli samaan aikaan kehitetään sekä rakenteita että palveluja. Eritasoiset asiat etenevät yhtä aikaa ja molempia tarvitaan. **Digitaaliset ratkaisut**, kuten Kanta-palvelujen kehittäminen, tuo helpotusta monille lääkkeen käyttäjille siinä missä ammattilaisillekin. Kehitettäviä asioita on paljon, esimerkiksi lääkkeiden kustannustietoihin, saatavuuteen ja digitaaliseen asiointiin liittyen. Ei riitä, että tieto on olemassa jossakin, vaan tieto pitää saada oikeaan paikkaan ja helposti käytettäväksi.
- Monien muutosten samanaikaisuus on sekä mahdollisuus että haaste. **Muutosten vaikutuksia ja erilaisia yhteisvaikutuksia tulee ennakoida** ja tehdä kunnolliset vaikutusten arvioinnit. Joitakin muutoksia voi olla tarpeen ensin kokeilla ja pilotoida. Myös muutosten aikatauluttamista tulee pohtia. Niin ammattilaiset kuin palvelujen käyttäjät tarvitsevat aikaa ja tukea muutosten sisäistämiseen. Parhaimmillaan monet muutokset toki toimivat palvelujen käyttäjien kannalta niin, etteivät taustarakenteet tai niiden muutokset edes näy asiakkaalle, vaan hän saa sujuvasti tarvitsemansa lääkehoidon.
- SOSTE kiittää, että lääkeasioiden uudistamista on lähdetty viemään eteenpäin **avoimella tiedottamisella** nettisivujen kautta ja toivoo, että laajaan osallisuuteen, vuoropuheluun ja avoimeen tiedon saantiin pohjautuva työskentelyote jatkuu koko kehittämisprosessin ajan.